

ФОРМУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ПОДАЛЬШОГО ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Третяк В.П., д-р екон. наук, доцент

Бреус Д.К., здобувач PhD

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Постановка проблеми. Проведення реформи децентралізації яка почалася в Україні у 2014 році передбачає удосконалення державної регіональної політики, створення умов для формування ефективної і відповідальної місцевої влади, як основного суб'єкту збалансованого розвитку територій. Серед переваг проведення децентралізації для розвитку сільських територій слід вказати можливість прийняття рішення про суспільні витрати на місцевому рівні, що відповідає власне потребам населення [9].

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 рр. передбачає реалізацію пріоритетів регіонального розвитку на основі комплексного територіального підходу. Згідно цієї Стратегії в рамках протидії кризам на територіях з особливими проблемами розвитку передбачено внесення змін до законодавства у сфері стимулювання розвитку регіонів у частині визначення типів проблемних територій, порядку та критеріїв визначення таких територій, розширення переліку інструментів та механізмів стимулювання їх розвитку. Тим самим актуалізовано необхідність та значущість пошуку алгоритму виокремлення та ідентифікації проблемних сільських територій на локальному рівні, що потребують особливої уваги з боку держави [2].

Широкомасштабна агресія Росії проти України у 2022 році яка призвела до масового переміщення населення та значного пошкодження інфраструктури окремих сільських територій посилила необхідність визначення зазначених питань.

Формування пріоритетів до вирішення питань повоєнного відтворення постраждалих сільських територій потребує продовження розвитку систематизації підходів до визначення економічної сутності поняття «сільська територія».

Протягом останніх років категорія «сільська територія» широко використовується у науковій літературі. Проте не існує чіткого формулювання даної дефініції, адже вона виступає предметом дослідження багатьох наук: географічних, економічних, соціальних, екологічних та ін. Тому є необхідність у проведенні ідентифікації сільських територій, визначенні підходів до виокремлення проблемних сільських територій, що потребують особливої уваги з боку держави відносно їхнього відновлення та стимулювання їх подальшого сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки категорії «сільська територія», «село», «сільська місцевість» широко використовуються у науковій літературі та практичній діяльності стейкхолдерів територіального розвитку.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови вказується, що сільський – це той, який міститься поза межами міста, передмістя, не міський; територія – це земельний простір, зайнятий населеним пунктом, підприємством, установою тощо, а село – населений пункт неміського типу, жителі якого займаються переважно обробіткою землі [1].

У Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» сільська місцевість визначена як територія, що знаходиться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови [4].

П.Т. Саблук наголошує: «Сільська територія» являє собою історично сформований елемент поселенської мережі, що поєднує організаційну і функціональну сукупність селищ, сіл, хуторів, односімейних та інших жилих утворень, які знаходяться під юрисдикцією сільських (селищних) рад [8].

О.І. Павлов зазначає, що сільські території об'єднують економічну, соціальну та екологічну складові, які в свою чергу, поділяються на такі елементи, як населення, поселення, виробничо - господарський комплекс, інфраструктура, землі сільськогосподарського та іншого призначення, природне середовище, властивості яких розкривають їхню сутність і визначають певні функції, що здійснюється не тільки у часі, а й у просторі [7].

А.В. Лісовий визначає, що в сучасному розумінні сталий розвиток сільських територій – це стабільний соціально-економічний розвиток, що не руйнує своєї природної основи і забезпечує безперервний прогрес суспільства. Перехід до сталого розвитку означає поступове забезпечення цілеспрямованої самоорганізації суспільства в економічній, соціальній та екологічній сферах. В цьому значенні сталий розвиток сільських територій характеризується економічною ефективністю, екологічною безпекою і соціальною справедливістю [11].

В.М. Єрмоленко пропонує розуміти сталий розвиток сільських територій як систему організаційних, економічних, політичних і правових заходів, спрямованих на забезпечення пропорційних і одночасних, незворотних і стабільних прогресивних змін у виробничій, соціальній і екологічних сферах, які відбуваються пропорційно й одночасно у кожній зі складових сільської території [3].

На думку А.М. Статівки, складовими сталого розвитку сільських територій є: раціональне використання і охорона об'єктів навколишнього середовища; стійке екологічно безпечне виробництво; стабільне поліпшення умов економічно-соціального проживання населення. При цьому, загальне поняття сталого розвитку сільських територій автор визначає як комплекс суспільних відносин, що виникають у зв'язку із стабільним розвитком спільноти, яка проживає в сільській місцевості, а також забезпечує зростання і

підвищує ефективність аграрного сектору економіки, рівень і якість життя, поліпшує екологічну ситуацію в сільській місцевості [12].

М.А. Хвесик, М.В. Ільїна вважають, що стратегічні пріоритети розвитку сільських територій ґрунтуються на ресурсному забезпеченні життєдіяльності територіальних громад; формуванні та розвитку партнерських відносин між органами влади різних рівнів і громадами; диверсифікації сільської економіки; покращення у соціальному аспекті з урахуванням європейських стандартів життєдіяльності; гарантуванні екологічної безпеки [5].

М.П. Талавиря, А.О. Горай вважають, що для розвитку сільських територій у умовах проведення децентралізації розширення повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів має здійснюватися так, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадян, а з іншого, щоб органи влади володіли організаційними, матеріальними та фінансовими ресурсами для забезпечення достатнього рівня життя на сільських територіях, необхідного обсягу та якості послуг, які надаються населенню відповідно до загальнодержавних соціальних стандартів [9].

Невирішені складові загальної проблеми. Необхідність розвинути систематизацію підходів щодо трактування терміну «сільська територія» для можливості забезпечення реалізації пріоритетів повоєнного відновлення сільських територій та подальшого їх сталого розвитку.

Формулювання цілей статі. З огляду на викладене, метою дослідження є розвинути теоретичні підходи до визначення поняття «сільська територія» відповідно покладених на них функцій та формування пропозицій щодо шляхів повоєнного відновлення сільських територій та умов їх подальшого сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу досліджень. Здійснивши аналіз наукових та законодавчих підходів, можна стверджувати, що категорії «сільські території», «село», «сільська місцевість» – це змістовно взаємопов'язані категорії, але їх не можна ототожнювати. Застосування цілісного, багатofакторного підходу до визначення категорії «сільська територія» дає змогу поглибити наукові дослідження з проблематики взаємодії всіх груп стейкхолдерів, які зацікавлені в сталому розвитку цих територій.

Підходи до визначення економічної сутності поняття «сільські території» наведено у таблиці (табл. 1).

Спираючись на вище наведені різноманітні функції сільських територій, можна зробити узагальнюючий висновок, що категорію «сільська територія» слід розглядати як багатofункціональну просторову соціально-економічну систему, яка характеризується взаємодією і взаємозалежністю її складових (просторово-географічні; адміністративно-територіальні; господарсько-економічні; соціально-демографічні) та розвивається під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників.

**Підходи до визначення економічної сутності поняття
«сільські території»**

Підхід	Ознаки та функції
Природничо - географічний	природне середовище, географічне положення, етнічний склад населення.
Просторово - територіальний	використання внутрішніх земельних та інших природних ресурсів території; розповсюдження форм диверсифікованих типів землекористування; формування несільськогосподарських типів землекористування (промислове та рекреаційне, послуги та ін.); планування розвитку землекористування як інструменту визначення стратегії розвитку території.
Історичний	історичний досвід, зберігання самобутньої національної культури, народних традицій, звичаїв, досвіду ведення сільського господарства, охорона пам'яток природи, історії та культури, розташованих на сільських територіях.
Адміністративно - управлінський	використання в нормативно - правовому полі категорії «сільська територія» системоутворювальними елементами якої є територіальна громада, органи місцевого самоврядування.
Соціально - економічний	забезпечення якісного життєвого середовища і досягнення високого рівня добробуту селян; забезпечення формування та розвитку всіх векторів економіки сільських територій.
Виробничо - господарський	задоволення потреб суспільства в продовольстві та сировині, продукції для різних галузей та видів господарської діяльності.

Джерело: узагальнено автором на основі [6, 14, 15].

Сталий сільський розвиток припускає економічно ефективний, соціально-орієнтований і екологічно допустимий розвиток сільської місцевості, який може бути забезпечено при дотриманні ряду загальних і специфічних принципів розвитку кожної окремої території відносно її стану.

Аналіз порівняння окремих показників соціально-економічного розвитку сільських регіонів у країнах ОЕСР свідчить що соціально-економічний розвиток віддалених сільських регіонів та таких, які знаходяться близько до розвинених міських центрів, проведених науковцям країн Заходу свідчать про суттєве зростання ризику депопуляції, старіння населення, вищого рівня безробіття та зниження обсягів виробництва з віддаленістю від міст. Це пов'язано з відсутністю доступу до розвинених ринків послуг, якісної освіти та медицини, а також переваг міст як логістичних центрів для суб'єктів

господарювання. Щодо аналізу соціально-економічного розвитку сільських регіонів в розрізі близьких до міст та віддалених, помітною є різниця у частці ВДВ у торговельному секторі у регіонів з найвищими та найнижчими показниками розвитку: якщо у першому випадку 40% продукції виробляється у торгівлі, то у другому – лише 29%. Це підтверджує перспективність розвитку торговельної діяльності для зростання продуктивності сільських регіонів, особливо зважаючи на відсутність на їх території розвинутого внутрішнього ринку та порівняно низьку продуктивність у сфері послуг [15].

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр. [2] фокус сучасної державної регіональної політики спрямоване власне на окремі типи територій, що характеризуються специфічними особливостями, а реалізацію пріоритетів регіонального розвитку передбачено здійснюватися на основі комплексного територіального підходу. Визначено, що до сільських територій у несприятливих умовах відносяться територіальні громади, які одночасно мають такі характеристики: густоту сільського населення нижчу 15 осіб на км²; відстань до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб понад 30 хвилин на автомобілі; більше ніж 30% скорочення чисельності населення впродовж десятиліття, у 2008-2018 рр. Основний акцент у процесі ідентифікації сільських територій у несприятливих умовах зроблено на демографічних та просторових характеристиках.

Як зазначають науковці [10] запропонований у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. підхід не враховує: по-перше, історично зумовленої нерівномірності розміщення населення по території України, по-друге, особливостей територіальної локалізації мережі поселень, по-третє, зворотного впливу соціально-економічної ситуації на процеси депопуляції та зміни територіального розподілу населення, що не сприяє ефективному та цілісному визначенню сільських територій, які перебувають у несприятливих умовах та потребують державної підтримки.

Необхідність розвитку політики стимулювання соціально - економічного розвитку сільських територій в Україні обумовлена необхідністю: ліквідації наслідків воєнних дій на сільських територіях, наближення державної політики щодо сільських територій до відповідних політик ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, прогнозування та мінімізації впливу усіх можливих негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням ринкового обігу сільськогосподарських земель.

Слід зазначити, що на теперішній час процес ідентифікації сільських територій, які заходяться у несприятливих умовах життєдіяльності та господарювання, слід проводити відносно визначення наступних питань:

- проведення аудиту збитків, понесених внаслідок війни окремими сільськими територіями;
- шляхів відновлення та соціально - економічно розвитку окремих сільських територій;
- можливостей відновлення та розбудови інфраструктури окремих сільських територій;

- державної та регіональної політики відносно відтворення та сталого розвитку секторів агропромислового комплексу, систем охорони здоров'я та освіти, забезпечення соціального захисту сільського населення;
- забезпечення екологічної безпеки сільських територій.

В цілому це дозволить сформувати дієвий механізм, який буде сприяти реалізації інтересів територіальних громад, як основних суб'єктів комплексного розвитку сільських територій.

На вирішення питань відбудови ключових сфер господарської діяльності країни, відновлення її конкурентоспроможності, налагодження виробництва на основі інноваційних підходів і технологій, підвищення рівня життя людей спрямована урядова політика, а саме напрацювання пропозицій щодо плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України [13].

Відповідно до зазначеного виникає необхідність формування дієвого механізму взаємодії державно – приватного партнерства, що передбачає поєднання зусиль держави та бізнесу в першу чергу у сферах критичної інфраструктури та соціального забезпечення населення. Мова йде про розробку державної та регіональних програм взаємодії державно-приватного партнерства, створенні й ефективного функціонуванні їх спільної взаємодії, задоволення інтересів ключових груп стейкхолдерів (місцеві громади, сільське населення, місцевий бізнес). Це дозволить кожній зі сторін отримати свої переваги у процесі реалізації проєктів. Для держави переваги вбачаються у можливості залучення приватних партнерів для реалізації проєктів, які будуть забезпечувати їх здійснення в умовах дефіциту бюджетного фінансування. Переваги для приватного бізнесу полягають у державній підтримці шляхом забезпечення стабільності регуляторного середовища, надання певних пільг (зокрема, податкових).

Висновки. Для успішного, сталого розвитку сільських територій необхідно в першу чергу підходити до визначення сільської території як багатофункціональної просторової соціально-економічної системи. Вживати комплексний підхід до вирішення проблем відтворення постраждалих сільських територій, застосовувати державні інструменти та механізми стимулювання, які будуть спрямовані на стабільне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Це дозволить забезпечити підвищення конкурентоспроможності всіх галузей сільського господарства, поліпшити умови праці та проживання сільського населення, відтворити та створити нові об'єкти соціальної інфраструктури, зберегти природне середовище.

Перелік посилань.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. *Законодавство України*. 2020. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення:

07.02.2023).

3. Єрмоленко В. М. Особливості формування категорії «сталій розвиток сільських територій». *Наук. вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія «Право»*. 2010. Вип. 156. С. 50-59.

4. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15> (дата звернення: 04.02.2023).

5. Хвесик М. А., Ільїна М. В. Методологічні засади диференціації сільських територій. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 12 – 18.

6. Павліха Н. В., Хомюк Н. Л. Визначення сутності сільських категорій. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2017. № 19. С. 306–313.

7. Павлов О. І. Економічні науки: тенденції просторового розвитку сільських територій України. *Вісник ХНАУ імені В.В. Докучаєва*. 2013. Вип. 3. С. 165-175.

8. Реформування соціальної сфери села: організаційно-методичні засади / за ред. П. Т. Саблука. Київ : ІАЕ УААН, 2000. 475 с.

9. Талавиря М. П., Горай А. О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 75-79.

10. Сільські території в Україні: практика ідентифікації та інструменти розвитку: науково-аналітична доповідь / Сторонянська І. З., Залуцький І. Р., Патицька Х. О. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України». 2021. 137 с.

11. Лісовий А. В. Сталій розвиток сільських територій як напрям забезпечення економічного зростання і якості життя селян. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 103. С. 89-92.

12. Статівка А. М. Актуальні питання правового забезпечення аграрної політики і сталого розвитку сільських територій. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: моногр. Харків : Вид-во «ФІНН», 2010. 234 с.

13. Указ Президента України «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» від 21 квітня 2022 р. № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (дата звернення: 04.02.2023).

14. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М. Філософія розвитку теорії земельного устрою сільських територій. *Агросвіт*. 2022. № 9–10. С. 13-20.

15. Хомюк Н. Л. Особливості формування категорії «сільські території». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17(2). С. 117-120.

16. Brezzi, M., L. Dijkstra and V. Ruiz (2011). “OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions”, OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.oecd.org/regional/regionalaldevelopment/48670214.pdf> (дата звернення: 08.02.2023).

References

1. Busel, V. (2005). *Large Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language (with adj. and report.) [Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.)]*, Kyiv: Irpin Perun, 1728 p.
2. State strategy of regional development for 2021-2027: approved by resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine [Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky: zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 serpnia 2020 r. № 695]. *Legislation of Ukraine*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (last accessed 07.02.2023).
3. Iermolenko, V. (2010). Features of the formation of the category «sustainable development of rural territories» [Osoblyvosti formuvannia katehorii «stalyi rozvytok silskykh terytorii»], *Science Herald of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Law series*, Vol. 156, P. 50-59.
4. Law of Ukraine on agricultural advisory activities [Zakon Ukrainy pro silskohospodarsku doradchu diialnist], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15> (last accessed 06.05.2023).
5. Khvesyuk, M., Ilina, M. (2018). Methodological foundations of differentiation of rural territories [Metodolohichni zasady dyferentsiatsii silskykh terytorii], *Economy of agro-industrial complex*, Vol. 4, P. 12-18.
6. Pavlika, N., Khomiuk, N. (2017). Definition of the essence of rural categories [Vyznachennia sutnosti silskykh katehorii], *Bulletin of the Volyn Institute of Economics and Management*, Vol. 19, P. 306-313.
7. Pavlov, O. (2013). Ekonomicheskie nauki: tendentsii spatial development of rural territories of Ukraine [Ekonomichni nauky: tendentsii prostorovoho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy], *Herald of KhNAU imeni V.V. Dokuchaieva*, Vol. 3, P. 165-175.
8. Sabluka, T. *Reformation of the social sphere of the village: organizational and methodological foundations [Reformuvannia sotsialnoi sfery sela: orhanizatsiino-metodychni zasady]*, Kyiv: IAE UAAN, 2000, 475 p.
9. Talavyria, M., Horai, A. (2018). Development of rural territories in the conditions of decentralization [Rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii]. *Economy of agro-industrial complex*, Vol. 11, P. 75-79.
10. Storonianska, I., Zalutskyi, I. R., Patytska, Kh. (2021). *Rural territories in Ukraine: identification practice and development tools [Silski terytorii v Ukraini: praktyka identyfikatsii ta instrumenty rozvytku]*, Lviv, 137 p.
11. Lisovyi, A. (2007). Sustainable development of rural territories as a direction for ensuring economic growth and quality of life of peasants [Stalyi rozvytok silskykh terytorii yak napriam zabezpechennia ekonomichnoho zrostannia i yakosti zhyttia selian], *Culture of the peoples of the Black Sea region*, Vol. 103., P. 89-92.
12. Stativka, A. (2010). *Actual issues of agrarian law of Ukraine: theory and practice [Aktualni pytannia ahrarnoho prava Ukrainy: teoriia i praktyka]*, Kharkiv, 234 p.

13. *Decree of the president of Ukraine "issues of the National Council for the restoration of Ukraine from the consequences of war" [Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pytannia Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny] vid 21 kvitnia 2022 r. № 266/2022, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (last accessed 06.05.2023).*

14. Tretiak, A., Tretiak, V., Priadka, T. (2022). Philosophy of development of the theory of land structure of rural territories [Filosofiiia rozvytku teorii zemelnogo ustroiu silskykh terytorii], *Agroworld*, Vol. 9, P. 13-20.

15. Khomiuk, N. (2018). Features of forming the category "rural territories" [Osoblyvosti formuvannia katehorii «silski terytorii»], *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, Vol. 17(2), P. 117-120.

16. Brezzi, M., Dijkstra, L. Ruiz, V. (2011). "OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions", *OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing*, available at: <https://www.oecd.org/regional/regionaldevelopment/48670214.pdf> (last accessed 06.05.2023).

РЕФЕРАТИ ABSTRACTS

УДК 338.246.8(477-22) (048.3); JEL Classification: H 7, O 1, R 1

Третяк В.П., Бреус Д.К. ФОРМУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ СІЛЬСКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ПОДАЛЬШОГО ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мета. Розвинути теоретичні підходи до визначення поняття «сільська територія» відповідно покладених на них функцій та формування пропозицій щодо визначення пріоритетів повоєнного відновлення сільських територій. **Методика дослідження.** В ході дослідження використовувалися методи логічного аналізу, узагальнення і систематизації. Інформаційними ресурсами дослідження є нормативно-правові акти України, електронні інформаційні ресурси, публікації провідних вітчизняних і зарубіжних авторів, монографічні дослідження фахівців за тематикою дослідження. **Результати.** Здійснено аналіз підходів щодо трактування терміну «сільська територія» та зроблено узагальнюючий висновок, що категорію «сільська територія» слід розглядати як багатофункціональну просторову соціально-економічну систему, яка характеризується взаємодією і взаємозалежністю її складових (просторово-географічні; адміністративно-територіальні; господарсько-економічні; соціально-демографічні) та розвивається під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Визначено, що необхідність розвитку політики стимулювання соціально - економічного розвитку сільських територій в Україні обумовлена необхідністю: ліквідації наслідків воєнних дій на сільських територіях, наближення державної політики щодо сільських територій до відповідних політик ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; прогнозування та мінімізації впливу усіх можливих негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням ринкового обігу

сільськогосподарських земель. Зазначено, що на теперішній час процес ідентифікації сільських територій, які заходяться у несприятливих умовах життєдіяльності та господарювання, слід проводити відносно визначення наступних питань: проведення аудиту збитків, понесених внаслідок війни окремими сільськими територіями; шляхів відновлення та соціально – економічно розвитку окремих сільських територій; можливостей відновлення та розбудови інфраструктури окремих сільських територій; державної та регіональної політики відносно відтворення та сталого розвитку секторів агропромислового комплексу, систем охорони здоров'я та освіти, забезпечення соціального захисту сільського населення; забезпечення екологічної безпеки сільських територій. В цілому це дозволить сформувати дієвий механізм, який буде сприяти реалізації інтересів територіальних громад, як основних суб'єктів комплексного розвитку сільських територій. Відновлення України від наслідків війни, а саме розбудова інфраструктури сільських територій, передбачає необхідність формування дієвого механізму взаємодії державно – приватного партнерства, що потребує поєднання зусиль держави та бізнесу в першу чергу у сферах критичної інфраструктури та соціального забезпечення населення. Мова йде про розробку державної та регіональних програм, взаємодії державно-приватного партнерства, створенні й ефективному функціонуванні їх спільної взаємодії, задоволення інтересів ключових груп стейкхолдерів (місцеві громади, сільське населення, місцевий бізнес). **Наукова новизна.** Розвинуто підходів щодо трактування терміну «сільська територія» для можливості забезпечення реалізації пріоритетів повоєнного відновлення сільських територій та подальшого їх сталого розвитку. **Практична значущість.** Запропоновані висновки можуть бути використані дослідниками, органи місцевого самоврядування, представниками бізнес середовища при ідентифікації сільських територій, які заходяться у несприятливих умовах життєдіяльності та господарювання та формуванні пріоритетів їх повоєнного відновлення.

Ключові слова: сільська територія, повоєнне відновлення, соціально – економічний розвиток, державно – приватне партнерство.

UDC 338.246.8(477-22) (048.3); JEL Classification: H 7, O 1, R 1

Tretyak V.P., Breus D.K. FORMATION OF PRIORITIES FOR POST-WAR RECONSTRUCTION OF DAMAGED RURAL TERRITORIES AND THEIR FURTHER SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Goal. To develop theoretical approaches to the definition of the concept of "rural territory" and the corresponding functions assigned to them and the formation of proposals for determining the priorities of the post-war reconstruction of rural territories. **Research methodology.** During the research, methods of logical analysis, generalization and systematization were used. The information resources of the research are normative and legal acts of Ukraine, electronic information resources, publications of leading domestic and foreign authors, monographic studies of experts on the subject of the research. **The results.** The analysis of approaches to the

interpretation of the term "rural territory" was carried out and a general conclusion was made that the category "rural territory" should be considered as a multifunctional spatial socio-economic system characterized by the interaction and interdependence of its components (spatial-geographical; administrative-territorial; economic-economic; socio-demographic) and which develops under the influence of various internal and external factors. It was determined that the need to develop the policy of stimulating the socio-economic development of rural areas in Ukraine happens due to the need to eliminate the consequences of military actions in rural areas, bring the state policy towards rural areas closer to the EU policies, as stipulated by the Association Agreement between Ukraine and the EU; to forecast and minimize the impact of all possible negative consequences associated with the introduction of market circulation of agricultural land. It is noted that currently the process of identification of rural areas located in unfavorable conditions of life and management, should be carried out in relation to the determination of the following issues: conducting an audit of the losses incurred as a result of the war in certain rural areas; ways of restoration and socio-economic development of certain rural areas; the possibilities of restoration and development of the infrastructure of certain rural areas; state and regional policy regarding the reproduction and sustainable development of sectors of the agro-industrial complex, healthcare and education systems, ensuring social protection of the rural population; ensuring environmental safety of rural areas. In general, this will make it possible to form an effective mechanism that will promote the realization of the interests of territorial communities, as the main subjects of the integrated development of rural areas. The recovery of Ukraine from the consequences of the war, namely the development of the infrastructure of rural areas, requires the formation of an effective mechanism of public-private partnership interaction, which requires combining the efforts of the state and business, first of all, in the areas of critical infrastructure and social security of the population. It concerns the development of state and regional programs, the interaction of public-private partnerships, the creation and effective functioning of their joint interaction, the satisfaction of the interests of key groups of stakeholders (local communities, rural population, local business). **Scientific novelty.** Approaches to the interpretation of the term "rural territory" are developed to ensure the implementation of the priorities of the post-war restoration of rural areas and their further sustainable development. **Practical significance.** The proposed conclusions can be used by researchers, local self-government bodies, representatives of the business environment when identifying rural areas that are in unfavorable conditions of life and management and forming priorities for their post-war recovery.

Keywords: rural area, post-war reconstruction, social-economic development, public-private partnership.

Відомості про авторів / About the Authors

Третяк Вікторія Павлівна – доктор економічних наук, доцент, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, професор кафедри управління та адміністрування, м. Харків, Україна; e-mail:v.tretiak@karazin.ua; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5225-8754>; Моб.(067) 577-27-33.

Tretyak Viktoriia – Doctor of Sciences (Economic), Associate Professor V.N. Karazin Kharkiv National University, V.N. Karazin Kharkiv National University, Professor of the Department of Management and Administration, Kharkiv, Ukraine.

Бреус Денис Костянтинівич – аспірант кафедри управління та адміністрування, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,, м. Харків, Україна; Моб. (066) 213-76-39.

Breus Denys Kostyantynovich – graduate student of the department of management and administration, V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine.